

KESKKONNAAMET

Piret Toonpere
Lemma OÜ
piret@lemma.ee

Teie 14.02.2023

Meie 08.03.2023 nr 6-5/23/3109-2

Vastus võimaliku kaadamisala küsimusele

Soovisite informatsiooni, kas Keskkonnaametil on teada Vormsi S kaadamisala käesolevaks ajaks järelejäänud mahtuvus. Samuti soovisite teada, kas Keskkonnaamet peab põhimõtteliselt võimalikuks Väinamere linnu- ja loodusalale uue kaadamisala rajamist (eeldusel, et kaadamisala jääks väljaspoole kaitse-eesmärgiks olevate mereelupaikade esinemisala). Kui jah, siis palusite välja tuua ka see, kas Keskkonnaametil on omapoolseid kaadamisala asukoha alternatiivi ettepanekuid.

Vajate eelnimetatud küsimustele vastust, kuna olete konsulteerimas Heltermaa sadama detailplaneeringu KSH koostamist ning sadama laiendusega kaasneb süvendamine ja vajadus materjal merre kaadata.

Vormsi S kaadamisala mahtuvusest ja kaadamisala asukoha alternatiividest

Vormsi S kaadamisala on ajalooline kaadamisala, millele ei ole määratud maksimaalset mahtuvust. 2014. a Eesti Keskkonnauuringute Keskuse (EKUK) töös „Eesti merealal asuvate kaadamisalade merepõhjasete füüsikaliste ja keemiliste näitajate väljaselgitamine“ (töö on lisatud käesolevale kirjale) on toodud välja järgnev: „*Hüdrograafiliste mõõtmiste tulemused näitavad, et kaadamisalasse on kaadamise tulemusel tekkinud madalik (Proovi 331 vahetus läheduses), sellest tulenevalt on vajalik ala kaadamispiirkonnad täpsustada vältimaks kaadatava materjali kaadamist väljaspoole kaadamisala. Kaadamisala kunstlikult tekitatud madalikule on edaspidine kaadamine ohtlik ning piirkond kaadamiseks ebasobiv. Kaadamisala teised piirkonnad on kaadamiseks sobilikud*“.

Siiski looduskaitsealade piirangutest tulenevalt ei oleks lubatud kaadata kaadamisala kaguserva, kuna see paikneb Vormsi maastikukaitseala Rumpo sihtkaitsevööndi lähedal, kuhu setted võivad kanduda (ja kohalike elanike hinnangul on 1990-ndatel ka kandunud).

Kuna Vormsi S kaadamisala on madal, ei saa praeguste andmete kohaselt välistada selliste suuremahuliste tööde raames kaadamisest tulenevat ohtu keskkonnale. See on aga alus veeloa andmisest keeldumiseks (veeseadus § 192 lg 3 p 10). Seega on vajalik uue sobivama koha leidmine.

Eesti mereplaneering ei välista kaadamisala loomist hoiualale, kuna seal on kirjutatud järgnevat: „*Uute kaadamisalade loomisel eelistada alasid väljaspool kaitstavaid loodusobjekte. Kavandatava tegevuse elluviimisel tuleb hinnata kaasnevaid võimalikke mõjusid ja välistada ebasoodne mõju*.“

Kaadamisala valimisel tuleb arvesse võtta keskkonnavalasid kaalutlusi ja ka majanduslikku ja tegevuse otstarbekust.

Hea kaadamisala on selline, kus materjali edasikandumise risk on madal:

- põhja tüüp – sette kivimid;
- batümeetria – ümbritsevast alast sügavam;

- keskmised hoovuse kiirused, suunad ja põhja kalle – resuspendeeritud setted liiguvad hoovuse ja põhja klade suunas, keskmine hoovuse kiirus <5 cm/s, maksimaalne <10 cm/s;
- sügavus > 10 m.

Looduskaitsetised piirangud ning võimaliku kaadamisala asukoha alternatiivid

Heltermaa sadamaga piirnev ja selle lähiümbrusesse jääv mereala kuulub Väinamere hoiuala¹ koosseisu. Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi².

Väinamere hoiuala on arvatud Natura 2000 võrgustikku³ Väinamere loodusalana ja Väinamere linnualana. Väinamere linnuala kaitse-eesmärgiks on linnudirektiivi⁴ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Väinamere loodusala on moodustatud loodusedirektiivi⁵ I lisa elupaigatüüpide ja II lisa liikide elupaikade kaitseks.

Väinamere loodusalal kaitstavad mereelupaigatüübid on veetalused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lähed (1160) ja karid (1170). Väinamere hoiuala mereosa kaitsekorralduskavas⁶ on nende elupaigatüüpide leviku ja seisundi hindamisel lähtutud aastatel 2006-2008 TÜ Eesti Mereinstituudi poolt tehtud Väinamere merepõhja elustiku inventuurist (inventuur viidi läbi EL LIFE projekti “Merekaitsealad Läänemere idaosas” raames). Selle inventuuri tulemuste kohaselt ületavad elupaigatüüpide veetalused liivamadalad, karid ning liivased ja mudased pagurannad pindalad suuresti Natura alade määramisel seatud eesmärgid. Samas laiad madalad lähed ning rannikulõukad ei anna pindalaliselt kokku eesmärgiks seatud pindala.

Lisaks viidatud inventuurile on teostatud mereelupaigatüüpide modelleerimine, mis annab mereelupaigatüüpide esinemise tõenäosuse mingis rannikumere piirkonnas. Seejuures on mitmete mereelupaigatüüpide tõenäoline esinemine rannikumeres, sh Väinamere hoiualal ja loodusalal oluliselt laiem võrreldes varasemate inventuuridega.

Heltermaa sadama piirkonnas ja sellest võimalikus kaadamiseks sobivas raadiuses on kaitstavatest elupaigatüüpidest tõenäoline veetaluste liivamadalate, liivaste ja mudaste pagurandade ning karide esinemine.

Väinamere hoiuala mereosa kaitsekorralduskava peab oluliseks keelata ehitus-, süvendus- ning kaadamistööd veetaluste liivamadalate elupaigatüübil Kassari lahe ning Väinamere keskosa piirkonnas ning selle lähialadel, kuna see rikuks mereala veerežiimi. Samas mujal vajavad merepõhja morfoloogia muutmiseks seotud tegevused kaitsekorralduskava kohaselt keskkonnamõjude hindamist.

Liivaste ja mudaste pagurandade ning karide puhul on nimetatud kaitsekorralduskava leidnud, et vajadus aktiivse kaitse järele on väike, oluline on vältida elupaika kahjustavat ehitustegevust ning elupaigas planeeritava ehitustegevuse puhul on eelnevalt vajalik läbi viia keskkonnamõjude hindamine.

Väinamere linnuala kaitse-eesmärkideks seatud rändlinde ohustavad eelkõige õlireostus, eutrofeerumisest tulenevad toidubaasi muutused ja häirimine, samuti on potentsiaalseks väga oluliseks ohuks erinevad ehitusprojektid meres (sillad, tuulepargid). Haudelinnustiku seisukohalt on suurimateks ohtudeks õlireostus, häirimine ning toidubaasi muutused.

¹ Vabariigi Valitsuse 18.05.2007 määrus nr 157 „Vabariigi Valitsuse 8. septembri 2005. a määruse nr 233 “Hoiualade kaitse alla võtmine Hiiu maakonnas” muutmine“

² Looduskaitseseadus § 32 lg 2

³ Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta

⁵ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta

⁶ Väinamere hoiuala mereosa, Kadakalau viigerhülge, Pujuderahu hallhülge ja Selgrahu hallhülge püsielupaikade (osa Väinamere linnu- ja loodusalast) kaitsekorralduskava 2013-2022; <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/GetFile.aspx?fail=-1050029001>

Arvestades, et Heltermaa ja Rohuküla vahele jääval merealal on piirkondi, kus mereelupaigatüüpide esinemise tõenäosus on väga väike või neid ei esine eeldatavalt üldse, siis on Keskkonnaameti hinnangul tõenäoliselt võimalik leida uus kaadamisala, mille mõju Väinamere hoiuala, loodusala ja linnuala kaitseesmärkidele on väiksem kui Vormsi S kaadamisala puhul.

Keskkonnaamet ei saa välja pakkuda asukoha alternatiive, kuid üldjuhul on kaadamise mõju kaitstavatele elupaigatüüpidele ja liikidele väiksem neis piirkondades, mis jäävad sügavamatesse mere osadesse ning rannikust ja laidudest kaugemale.

Uue kaadamisala leidmiseks tuleb teostada keskkonnamõju hindamine (sh Natura hindamine) ning selle raames kindlasti ka mereelupaigatüüpide uuring.

Vee-elustikust ja kaadamisala alternatiivide valikust

Vee-elustiku seisukohast on võimalik leida uus kaadamisala, mis ei mõjutaks elustikku nii suurel määral kui Vormsi S ala. Uue ala väljapakkumisel peavad olema alternatiivid ja enne tuleb teostada mereelupaikade uuring ning kalastiku seire. Samuti tuleb teha sette ja hõljumi liikumise analüüs kaadamise korral (arvestades erinevaid tuulesuundasid ja tugevusi). Kõik ohutegurid tuleb kaardistada. Parim alternatiiv vee-elustiku seisukohast on Heinlaiust idas, kus sügavamates kohtades on veesügavus 7-8 meetrit.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Helen Manguse
juhataja
keskkonnakorralduse büroo

Lisa: Eesti merealal asuvate kaadamisalade merepõhjasetete füüsikaliste ja keemiliste näitajate väljaselgitamine.pdf

Kai Ginter 5699 4373 (meri)
kai.ginter@keskkonnaamet.ee

Meeli Kesküla 5345 4246 (looduskasutus)
meeli.keskula@keskkonnaamet.ee

Märt Kesküla 523 4410 (vee-elustik)
mart.keskula@keskkonnaamet.ee

Ester Pindmaa 5696 6409
ester.pindmaa@keskkonnaamet.ee